

2. Бросаліна О. Поезія Ірландії в українських перекладах: діалог споріднених культур / Олена Бросаліна // Культурологічна думка : Щорічник наукових праць / Акад. мистецтв України, Інститут культурології акад. мистецтв України. – К., 2010. – № 2. – С. 93–99.
3. З англomовної ірландської поезії. Переклади Ольги Смольницької. Етна Карбері, «Ганконер». Флоренс М. Вільсон, «Зелені ловчі». Шеймас О'Келлі, «Бард на Бодаху (якому відмовили в гостинності)». Ненсі Кемпбелл, «Яблуня». Шеймас Гіні: «Смерть художниці», «У стилі Олена». 11.05.2014 By Dia_litera [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alarum.16mb.com/2014/05/zanglomovnoyi-irlands-koyi-poeziyi/> – укр. мовою.
4. Маккейб Ю. Жертвы (Ферманагская история) / Юджин Маккейб / Пер. с англ. А. Ливерганта // Иностранная литература. – 1995. – № 2. – С. 134.
5. Моя маленька Чорна Троянда («Róisín Dubh») / З ірландських народних балад / З ірландсько-гельської (за допомогою словника і англійського інтерлінеарію) переклала Ольга Смольницька. – Автор. комп. набір. – 2016. – 3 с. (На правах рукопису).
6. О'Коннор Ф. Патріарх / Френк О'Коннор // О'Коннор Ф. Гості Ірландії : Новели / З англійської переклав Ростислав Доценко. – К. : Дніпро, 1984. – С. 61–62.
7. О'Лір О. Прочанські пісні : Поезії і переклади / Олена О'Лір. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 143 с.
8. Рання і середньовічна ірландська поезія (з англійських підрядників; рими зіставлені з гельськими оригіналами) / Переклад і примітки Ольги Смольницької. – Автор. комп. набір. – 2013. – 3 с. (На правах рукопису).
9. Словарь английских личных имен. 3000 имен / Сост. А. И. Рыбакин. – М. : «Сов. Энциклопедия», 1973. – 408 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Carbery E. The passing of the Gael / Ethna Carbery, Mrs. Seumas MacManus, Anna Johnston (1866 – 1902) // The Four Winds of Eirinn: Poems by Ethna Carbery. (Anna MacManus), Complete Edition / Edited by Seumas MacManus. – Dublin, Ireland : M. H. Gill and Son, Ltd, 1906. – P. 109 – 110.
2. Mangan J. C. Dark Rosaleen / J. C. Mangan // The Golden Treasury : Selected from the Best Songs and Lyrical Poems in the English Language and Arranged with Notes by Francis T. Palgrave (Late Professor of Poetry in the University of Oxford). With a supplementary fifth book. Selected, Arranged and Annotated by Laurence Binyon. – MacMilla and Co., Limited St. Martin's Street, London, 1944. – P. 438–440.
© Переклад Ольги Смольницької. 2016

УДК – 81'42

А. Є. Соколова,

Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», м. Бахмут

КОГНІТИВНИЙ МЕХАНІЗМ УТВОРЕННЯ МЕТОНІМІЇ

Актуальність дослідження, висвітленого у статті, полягає у тому, що за допомогою когнітивного підходу стають можливими дослідження сутності мовних явищ, а через них і когнітивних механізмів та структур людської свідомості. У межах цього підходу метонімія розглядається не лише як лінгвістичне явище, але й як один із принципів організації повсякденного мислення і певний спосіб концептуалізації та категоризації дійсності. Синтез відкриттів когнітивної лінгвістики з теоретичними та практичними напрацюваннями нейробіології і психології виявляється взаємовигідним для цих наук процесом. Лінгвістика може направити хід нейробіологічного дослідження, визначаючи те, що слід шукати в роботі мозку, щоб розкрити містику мови. Об'єктом вивчення є когнітивний механізм утворення метонімії. Предмет дослідження – метонімія у когнітивній лінгвістиці. Охарактеризовано поняття «метонімія», «ідеалізована когнітивна модель», «когнітивна лінгвістика» з акцентом на значущості цих категорій для розвитку лінгвістики як науки. Розглянуто та проаналізовано когнітивне тлумачення метонімії та відповідні приклади. У статті зазначається, що вивчення когнітивних механізмів транспозиції смислів ще потребує систематичного дослідження їхніх семантико-структурних параметрів та семантичного наповнення у подальшому.

Ключові слова: метонімія, ідеалізована когнітивна модель, когнітивна лінгвістика.

КОГНИТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ ОБРАЗОВАНИЯ МЕТОНИМИИ

Актуальность исследования, освещенного в статье, заключается в том, что с помощью когнитивного подхода становятся возможными исследования сущности языковых явлений, а через них и когнитивных механизмов и структур человеческого сознания. В рамках этого подхода метонимия рассматривается не только как лингвистическое явление, но и как один из принципов организации повседневного мышления и определенный способ концептуализации и категоризации действительности. Синтез открытий когнитивной лингвистики с теоретическими и практическими наработками нейробиологии и психологии оказывается взаимовыгодным для этих наук процессом. Лингвистика может направить ход нейробиологического исследования, определяя то, что следует искать в работе мозга, чтобы раскрыть мистику языка. Объектом изучения является когнитивный механизм образования метонимии. Предмет исследования – метонимия в когнитивной лингвистике. Охарактеризовано понятия «метонимия», «идеализированная когнитивная модель», «когнитивная лингвистика» с акцентом на значимости этих категорий для развития лингвистики как науки. Рассмотрено и проанализировано когнитивное толкование метонимии и соответствующие примеры. В статье отмечается, что изучение когнитивных механизмов транспозиции смыслов еще требует систематического исследования их семантико-структурных параметров и семантического наполнения в дальнейшем.

Ключевые слова: метонимия, идеализированная когнитивная модель, когнитивная лингвистика.

COGNITIVE MECHANISM OF METONYMY

The relevance of the research described in the article is that studying of the nature of linguistic phenomena and the cognitive mechanisms and structures of human consciousness through them becomes possible by using a cognitive approach, according to which metonymy is viewed not only as a linguistic phenomenon, but also as one of the principles of organization of everyday thinking and a certain way of conceptualizing and categorizing reality. The synthesis of the discoveries of cognitive linguistics with theoretical and practical developments of neuroscience and psychology is beneficial process for these sciences. Linguistics can direct the course of neurobiological research, determining what should be sought in the brain to reveal the mysticism of the language. The study is focused on the cognitive mechanism of metonymy creation. The subject of studying is metonymy in cognitive linguistics. Such terms as «metonymy», «idealized cognitive model», «cognitive linguistics» are characterized with an emphasis on the importance of these categories for the development of linguistics as a science. Cognitive interpretation of metonymy and relevant examples are reviewed and analyzed. It is noted that research of cognitive mechanisms of transposition of meaning still requires systematic study of their semantic and structural parameters and semantic content in the future.

Key words: metonymy, idealized cognitive model, cognitive linguistics.

Постановка проблеми. Вивчення когнітивних механізмів транспозиції смислів ще потребує систематичного дослідження їхніх семантико-структурних параметрів та семантичного наповнення у подальшому.

Аналіз останніх досліджень. У пропонованій статті аналізується матеріал робіт таких авторів, як Н. Д. Арутюнова, Є. М. Верещагін, М. М. Покровський та ін.

Метою даної статті є оцінка когнітивної природи феномену «метонімія» та її детальний розгляд.

Ця мета конкретизується у таких **завданнях**:

- 1) охарактеризувати когнітивний механізм утворення метонімії;
- 2) визначити перспективи подальших досліджень у даній галузі.

Звичайно, це далеко не повний перелік завдань, які пов'язані з вивченням когнітивної природи метонімії. Занурившись у нього, лінгвіст, без сумніву, побачить багато цікавих фактів, які розширюють усталене уявлення про метонімію і разом із тим таких, які збагачують наші знання про природу та функціонування мови.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Історія дослідження метонімії налічує більше двох тисяч років та, незважаючи на це, єдиної думки щодо природи цього феномена ще не існує. Вивчення метонімії починається традиційними риторичними вченнями, які трансформувалися у сучасний когнітивний підхід [4, с. 373].

Метонімія традиційно розглядається як фігура мови, троп, в основі якого лежить перенесення найменування по суміжності. Лінгвістичний енциклопедичний словник визначає цей засіб мовної виразності як «троп або механізм мови, що полягає в регулярному або оказіональному перенесенні імені з одного класу об'єктів або одиничного об'єкта на інший клас або окремий предмет, асоційований з даними по суміжності, залученості в одну ситуацію» [1, с. 300].

Таке визначення правильне по суті, але воно ніяк не пояснює когнітивний механізм переносу, як і залученість певних структур мозку при формуванні або сприйнятті метонімічного висловлювання. Саме спроба пошуку відповідей на ці та подібні питання змушує дослідників вдаватися до арсеналу когнітивної лінгвістики та нейробіології [8, с. 2].

Когнітивні дослідження метонімії, спираючись на увесь попередній досвід традиційних лінгвістичних досліджень, дозволяють виявити ментальні основи мовних явищ та значно розширити погляди на метонімію. У межах цього підходу метонімія розглядається не лише як лінгвістичне явище, але й як фундаментальна властивість нашої свідомості, як один із принципів організації повсякденного мислення і певний спосіб концептуалізації та категоризації дійсності [4, с. 374].

Когнітивний погляд на метонімію пропонує такі припущення: 1) метонімія – це концептуальний феномен; 2) метонімія – це когнітивний процес; 3) метонімія існує в межах ідеалізованої когнітивної моделі [17, с. 21], що розуміється як впорядкована когнітивна репрезентація фрагмента дійсності з певним набором концептуальних складових і відношеннями між ними.

Важливо зазначити, що когнітивне визначення метонімії повністю не заперечує традиційний аналіз метонімії в умовах *суміжності*, якщо під нею розуміти *концептуальну суміжність* – концепти в межах одного фрейму пов'язані відношеннями концептуальної суміжності з іншими концептами в межах того самого фрейму [4, с. 375].

Гіпотеза про існування ІКМ (ідеалізованої когнітивної моделі) та її ролі у процесі метонімізації так і може залишитися гіпотезою, якщо їй не шукати верифікованого та матеріального підтвердження. Великою підмогою лінгвістам на цьому непростому шляху виявляються різні етично виправдані і тому часто неінвазивні методи. Насамперед це клінічна бесіда, безпосереднє спостереження (в тому числі й за індивідами з когнітивними порушеннями) і функціональна МРТ (функціональна магнітно-резонансна томографія, далі – ФМРТ). За допомогою останньої можна зафіксувати активацію різних зон мозку в результаті його реакції на той чи інший стимул, що може послужити натяком на те, як може бути організована та чи інша когнітивна категорія, а також й ІКМ. Це означає, що такого роду методи можуть дати досить цікаві дані і щодо того, як в реальності працює мозок під час метонімізації [8, с. 4].

Учені констатують: «Метонімічний механізм відіграє величезну роль у когнітивній діяльності людини, в тому числі у мовленнєвому мисленні, породженні мови... функціонуванні мовних одиниць... і являє собою когнітивну операцію» [3, с. 16].

Цікавим є те, що метонімічний принцип формує в традиційній культурі й основу сприймання людиною власного імені. Такий розгляд метонімії, з точки зору позамовної дійсності, ще раз підтверджує актуальність пізнавальних законів, відкритих М. М. Покровським [7, с. 4].

Утворення зорового образу, спільного для більшості носіїв рідних мов за допомогою ілюстрації-картинки, що викликає реагування на відоме і позначення його словом мови є важливим процесом. Цей образ стає метонімічним шифтером. Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров виявили, що зображення конверту може відповідати принаймні трьом поняттями (лист, адреса, конверт) і навіть більше [7, с. 129].

Когнітивно-вибірковий характер метонімізації визначає тип індексального образу та спрямовує увагу читача по одному з онтологічних або ментально-герменевтичних каналів перцепції. О. В. Падучева цю думку розвиває наступним чином: «...вибірковість відображається в мові у вигляді різноманітних можливостей зсуву *фокусу уваги* під час опису однієї і тієї ж позамовної ситуації: одна й та ж сама подія може бути представлена фразами *Іван їхав лісом; Іван їхав у село; Іван їхав з міста* та багатьма іншими» [5]. Модель метонімії, за припущенням Л. Талми, заснована на уявленні про неї як про зрушення фокусу уваги, і в цьому сенсі є когнітивною [2, с. 17].

Р. Радден і З. Кевечеш визначають метонімізацію як когнітивний процес, при якому одна концептуальна сутність (entity), яка є оболонкою (vehicle), забезпечує уявний доступ до іншої концептуальної сутності – мети (target) всередині однієї й тієї ж ідеалізованої когнітивної моделі» [17, с. 21]. Однак у їх трактуванні феномену метонімізації є й вельми цікавий момент: вони виділяють три так звані «онтологічні простори», які відображені в нашій свідомості: (1) світ концептів, (2) світ форм, особливо мовних, і (3) світ речей і подій [8, с. 3].

Уявімо ситуацію, коли в Інстаграмі у знайомого Ви бачите певне селфі. Знайомий може з цього приводу повідомити: – А це мій брат в Криму. У цьому випадку стає зрозуміло, що крупний план чийогось обличчя на фотографії репрезентує тіло брата (а не тільки його частину – обличчя), тобто метонімічне заміщення **ЗОБРАЖЕННЯ ЗАМІСТЬ** реальної **ЛЮДИНИ** ускладнюється ще й метонімічним уявленням **ЧАСТИНА** (обличчя брата) **ЗАМІСТЬ ЦІЛОГО** (брат). Метонімічний процес упізнання частини й домислювання цілого в цьому випадку опосередкований звуковою формою [брат]: образ **ФОРМИ** слова використовується **ЗАМІСТЬ** фотографічного уявлення **ЧАСТИНИ** обличчя, як воно відображено нашою свідомістю [8, с. 3].

Одним із найважливіших на даному етапі є питання про те, наскільки функціонально специфічними є різні відділи головного мозку у вирішенні конкретних когнітивних завдань. Висунута гіпотеза про те, що метонімічні переноси, маючи у своїй суті імплікації одних ознак речі іншими, не «обслуговуються» певною, скажімо, мовленнєвою зоною мозку. На-

впаки, в залежності від характеру метонімічного переносу різні ділянки головного мозку виявляються залученими в процес. Це означає, що дискретні ознаки речі повинні оброблятися різними, і часто функціонально-специфічними областями мозку. Подібній гіпотезі можна знайти кілька дивовижних прикладів [8, с. 4].

1. Перший такий приклад стосується відкриттів, пов'язаних з функціональною організацією вентрального зорового шляху. У літературі зазначається, що за допомогою ФМРТ можна виявити як мінімум п'ять високоспеціалізованих зон VVP: частина парагіпокампальної звивини, що відповідає за сприйняття простору (PPA); частина екстрастріарної кори, що відповідає за розпізнавання тіла (СВА); латеральний потиличний комплекс (ЛОС), що реагує на форму об'єкта; область, що виявляє активність при пред'явленні стимулу у вигляді літер (написаних слів повністю, або тільки приголосних) (VWFA); важливу для подальшого пред'явлення, так звану область розпізнавання осіб (далі – ОРО) (fusiform face area, FFA) [12, с. 1453].

По суті, саме ОРО реагує, коли індивід дивиться на селфі в інстаграмі. О. Федоренко та Н. Кенвішер після серії експериментів із використанням ФМРТ для аналізу мовної діяльності відзначають, що мова виявляється структурою, «яка покладається на більш широку [нейронну] мережу, ніж на набір із двох примарних зон у лівій лобовій і в лівій скроневій частках, що передбачався на початку» [14, с. 841].

2. Ще одним яскравим прикладом методу, який побічно доводить, що метонімізація не обмежується винятково мовною зоною мозку, але як складний когнітивний процес, спрямований на формування значення слова, що охоплює його різні області, є спостереження за пацієнтами з патологіями когніції. Однією з таких дуже цікавих когнітивних патологій є синдром Капгра. Суть порушення полягає в тому, що пацієнт вважає своїх батьків або інших близьких людьми, які видають себе за них, тоді як реальні родичі або друзі, за його уявленням, знаходяться десь в іншому місці. Що може дати аналіз подібного маревного стану теорії метонімії, висновкам щодо структури ІКМ і того, як мозок картирує концептуальне уявлення? [8, с. 5].

В. Гірштейн і В. Рамачандран описують одного такого пацієнта на ім'я DS. Вони звернули увагу на один особливий саме для цього випадку синдрому Капгра факт: він виявляв себе у DS ізольовано, поза рамками інших супутніх маревних станів, що, ймовірно, обумовлено травматичною, а не психічною природою розладу у цього хворого. Окрім того, пацієнт приймав родичів за інших тільки при зоровому контакті: марення не виявлялося, якщо близькі розмовляли з ним по телефону [15, с. 437].

Таку особливість В. Гірштейн і В. Рамачандран пояснюють тим, що після того, як DS переніс травму голови, вентральний зоровий шлях, анатомічною структурою якого є ОРО, залишився неушкодженим. Тобто пацієнт продовжував упізнавати обличчя взагалі. Однак дорсальний шлях, що з'єднує зорову зону з лімбічною системою, і особливо з мигдалеподібним тілом (мигдалиною), що відповідає за емоційне відчуття близькості й прихильності, виявився uszkodженим. Це призвело до того, що DS не міг пов'язати образ обличчя знайомої людини з попереднім емоційним досвідом, закріпленим мигдалиною. У той же час нейронні зв'язки між слуховою зоною і лімбічною системою продовжували функціонувати у звичайному режимі, тому при спілкуванні по телефону з родичами проблем із пізнанням не виникало [15, с. 437, 442].

А втім, епізод з DS пояснює й те, як працює механізм метонімізації хоча б у деяких випадках. У DS контенціональна ознака 'обличчя', яка представлена у вигляді зорового стимулу, не викликав імплікації за метонімією: він не міг через порушені нейронні зв'язки відтворити ІКМ 'мама' або 'тата' у повній мірі, і тому не впізнавав цих родичів. У той час як здоровий індивід може зробити це з легкістю, як у прикладі з селфі. При цьому звуковий стимул (голос по телефону), який метонімічно заміщує реальних матір або батька, з легкістю активував у DS всю ІКМ, що зазвичай і відбувається у здорових індивідів [8, с. 5].

Таким чином, когнітивні порушення, в тому числі й синдром Капгра, непрямим чином можуть підтверджувати теоретичні досягнення когнітивної лінгвістики щодо природи як значення, так і феномена метонімізації [8, с. 5].

Метонімія як стилістична фігура у результаті когнітивного механізму транспозиції покликана створювати нові смисли на когнітивному рівні; – вільне поєднання спільних ознак сприяє виникненню нового смислу, терміна [7, с. 10].

Метонімічне концептуальне мапування відбувається в межах однієї царини [13, с. 316–318; 16, с. 149]. Основними метонімічними моделями, за якими утворюється значення англословних ОІ, є: ЧАСТИНА→ЦІЛЕ, наприклад, *loudmouth* – крикун; ЗАЛУЧЕНИЙ ДО ДІЇ ОБ'ЄКТ→СУБ'ЄКТ ДІЇ, наприклад, *frog* – француз (жаба є об'єктом, що вживається у їжу французами); ДІЯ→СПОСІБ ДІЇ, наприклад, *breakneck* – стрімголов, із карколомною швидкістю (побутове знання, що, пересуваючись з великою швидкістю, можна отримати важкі тілесні ушкодження, є підставою для позначення відповідного способу дії) [10, с. 72].

Метонімічне мислення є ірраціональним за своїм характером. Воно діє в неусвідомлюваному режимі та досить важко піддається осмисленню [11, с. 174–175].

Отже, когнітивна лінгвістика дає змогу розглянути мовні одиниці в екстралінгвальному контексті, де когнітивні аспекти лінгвістичного дослідження мають інтерес для термінотворення, оскільки термінологія є лінгвокогнітивним інструментом [7, с. 9].

Як бачимо, когнітивний підхід до вивчення метонімії увібрав у себе досягнення традиційних підходів та став найбільш перспективним напрямком, оскільки дозволяє розширити межі традиційного розуміння даного феномену, розглядаючи метонімію як когнітивний механізм, що використовується для логічних операцій та суджень про світ, концептуалізації та категоризації позамовної діяльності. За допомогою когнітивного підходу стають можливими дослідження сутності мовних явищ, а через них і когнітивних механізмів та структур людської свідомості [4, с. 375].

Синтез відкриттів когнітивної лінгвістики з теоретичними та практичними напрацюваннями суміжних наук (насамперед нейробіологією і психологією) виявляється взаємовигідним для цих наук процесом. Лінгвістика може спрямувати хід нейробіологічного дослідження, визначаючи те, що слід шукати в роботі мозку, щоб розкрити містику мови [8, с. 5].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що вивчення когнітивних механізмів транспозиції смислів ще потребує систематичного дослідження їхніх семантико-структурних параметрів та семантичного наповнення у подальшому [7, с. 10].

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі **висновки**:

У роботі було проаналізовано когнітивний механізм утворення метонімії, проте рамки статті не дозволили нам вичерпно дослідити окреслену тему. У будь-якому випадку, метонімія – це неоднозначне явище, і воно ще чекає своїх інтерпретаторів.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у поглибленому вивченні когнітивної лінгвістики, ідеалізованої когнітивної моделі та метонімії, що існує в її межах.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Метонимия / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 300–301.
2. Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Русский язык, 1980.
3. Коллингвуд Дж. Управление эмоциями с помощью НЛП [Электронный ресурс] / Дж. Коллингвуд // Document HTML. – <http://www.futura.aic.net.au/~slands/inspiritive>
4. Лут К. Метонимия : когнитивный взгляд на традиционный феномен. [Электронный ресурс] / К. Лут. – Режим доступа : http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1137/1/Lut_Metonymy.pdf
5. Падучева Е. В. К когнитивной теории метонимии. [Электронный ресурс] / Е. В. Падучева. – Режим доступа : <http://avantgarde.narod.ru/beitraege/bu/doski/tc.htm>
6. Покровский М. М. Избранные работы по языкознанию / М. М. Покровский. – М., 1959.
7. Помірко Р. Когнітивні механізми транспозиції смислів : метафора та метонімія (на матеріалі англійської фахової мови економіки). [Електронний ресурс] / Р. Помірко, Р. Дудок. – Режим доступу : http://old.lingua.lnu.edu.ua/Visnyk/visnyk/Visnyk_17/articles/1pomirko_dudok.pdf
8. Пушкарев Е. А. О структуре идеализированной когнитивной модели при метонимизации. [Электронный ресурс] / Е. А. Пушкарев. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/o-strukture-idealizirovannoy-kognitivnoy-modeli-pri-metonimizatsii>
9. Романенко В. А. Метонимия в когнитивном аспекте. [Электронный ресурс] / В. А. Романенко. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/metonimiya-v-kognitivnom-aspekte>
10. Сингаївська А. В. Когнітивні механізми формування семантики однослівних ідіом. [Електронний ресурс] / А. В. Сингаївська, О. М. Мосейчук. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VZhDU/2010_51/vip51_16.pdf
11. Трунов Д. Метонимическое мышление / Д. Трунов // Антропологические основания теоретического мышления : материалы научной конференции, 16-17 ноября 2004 г. – Екатеринбург : УГТУ-УПИ, 2005. – С. 173–176.
12. Downing P. E., Chan W. – Y., Peelen M. V., Dodds C. M., Kanwisher N. Domain Specific city in Visual Cortex // *Cerebral Cortex*. – 2006. – Vol 16 (10). – P. 1453–1461.
13. Evans V. *Cognitive Linguistics. An Introduction* / V. Evans, M. Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press Ltd, 2006. – 830 p.
14. Fedorenko E., Kanwisher N. Neuroimaging of Language : Why Hasn't a Clearer Picture Emerged? / E. Fedorenko, N. Kanwisher // *Language and Linguistics Compass*. – July, 2009. – Vol. 3 (4). – P. 839–865.
15. Hirstein W., Ramachandran V. S. Capgras Syndrome : A Novel Probe for Understanding the Neural Representation of the Identity and Familiarity of Persons / W. Hirstein, V. S. Ramachandran // *Proceedings : Biological Sciences*. – Mar. 22, 1997. – Vol. 264 (1380). – P. 437–444.
16. Panther K.-U. Metonymy as a usage event / K.-U. Panther // *Cognitive Linguistics : Current Applications and Future Perspectives* / K.-U. Panther. – Berlin / New-York : Mouton de Gruyter, 2006. – P. 147–185.
17. Radden G. Towards a Theory of Metonymy / G. Radden, Z. Kövecses // *Metonymy in Language and Thought*. – J. Benjamins Pub Co, 1999. – С. 17–60.

УДК 801-2.804

С. Ф. Соколовська,*Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир***КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДРАМАТУРГІЧНОГО ТЕКСТУ**

Стаття присвячена лінгвокогнітивному дослідженню домінуючих концептів у художній картині світу Б. Брехта. На основі когнітивно-дискурсивного підходу визначені засоби текстової репрезентації концептів, обґрунтовано їх взаємодію і взаємообумовленість. Специфіку індивідуально-авторської концептосфери досліджено на матеріалі епічної драми Б. Брехта «Тригрошова опера», яка відображає естетичну програму драматурга, тематичну, ідейну і жанрову своєрідність його творчості.

Ключові слова: лінгвопоетика, ідіостиль, індивідуально-авторська картина світу, концептосфера, епічна драма.

КОГНИТИВНО-ДИСКУРСИВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДРАМАТУРГИЧЕСКОГО ТЕКСТА

Статья посвящена лингвокогнитивному исследованию доминантных концептов в художественной картине мира Б. Брехта. На основании когнитивно-дискурсивного подхода определены способы текстовой презентации концептов, обосновано их взаимодействие и взаимообусловленность. Специфика индивидуально-авторской концептосферы исследована на материале эпической драмы Б. Брехта «Трехгрошова опера», которая отображает эстетическую программу драматурга, тематическое, идейное и жанровое своеобразие его творчества.

Ключевые слова: лингвопоэтика, идиостиль, индивидуально-авторская картина мира, концептосфера, эпическая драма.

COGNITIVE AND DISCURSIVE CHARACTERISTICS OF THE DRAMATURGIC TEXT

The analysis of elements within the communicative and cognitive framework of the «Threepenny Opera» by Bertolt Brecht allows to reveal cognitive and discursive characteristics of the dramaturgic text, learn the features of its communicative and cognitive structure and determine the dominant concept in the author's personal view of the world. The research is centered on determining the specifics of their conceptualization on the lexical level, grounding their cognitive interaction and inter-conditionality. Addressing this issue is predetermined, on the one side, by the general tendency of the modern linguopoetics to study the semantics of the literary text within the framework of cognitive and discursive approach, and on the other side, – by appreciating the dramaturgic discourse as an accomplished model, and its interpretative potential as an open modeling process. The research showed that, by selecting specific images and words, which generate and stimulate the literary associations, the author destroyed an illusion of the consistent event pattern, obstructing the reader's/viewer's immersion in the observation process. It was in the text of the «Threepenny Opera» that Brecht first portrayed characters, declaring on different levels – a level, accessible to the hero's conscience, and a level, depicting the author's worldview.

Key words: linguopoetics, idiosstyle, worldview, conceptosphere, epic drama.

Закономірність інтересу сучасного мовознавства до вивчення тексту, зокрема драматургічного, зумовлена насамперед намаганням пояснити мову як глобальне явище, як засіб комунікації. Пошуки ознак комунікативної сутності тексту зв'язані з дослідженнями його смислової сторони, що, як наслідок, приводить до необхідності визначення лінгвістичних, психологічних і гносеологічних ознак текстових фрагментів мови. Драматургічний текст, будучи когнітивним породженням однієї свідомості й полем когніції іншої, є феноменом лінгвістичним і комунікативно-когнітивним і визначається такими властивостями: здатність створювати художню картину світу, «світу доданого», який змінено людською свідо-